

GROEN LICHT VOOR SPEEL KWALITEIT

DTRF
Dutch Turfgrass
Research Foundation

VERSLAG

SLIM DENKEN, ANDERS DOEN

Het Nationaal Golf & Groen symposium op donderdag 10 december 2015 in Zeist was een bijeenkomst van luisteren, leren en delen en werd inhoudelijk positief ontvangen. Duidelijk werd dat golf voor wat betreft de plannen voor de Green Deal Sportvelden op de goede weg is, maar dat het nu op lokaal niveau opgepakt moet worden. Echter werd ook de conclusie getrokken dat er nog een lange weg te gaan is en dat de sector niet op de lauweren kan rusten. Als er één ding helder is geworden, dan is het dat de Green Deal Sportvelden niet iets is dat vanzelf weer voorbijgaat.

VEWIN: “WAT ER NIET IN KOMT HOEFT ER OOK NIET WORDEN UITGEZUIVERD”

Vewin is de overkoepelende organisatie van Nederlandse drinkwaterbedrijven. **Lieke Coonen**: “Onze bedrijven zijn 24 uur per dag, zeven dagen per week bezig om voor schoon en gezond drinkwater te zorgen. Daar heb je schone bronnen voor nodig. Het is simpel: wat er niet in zit, hoeft

er ook niet worden uitgezuiverd. Het probleem moet dus in alle opzichten bij de bron worden aangepakt. Golf is al lange tijd met duurzaam beleid bezig. GEO is daar een goede basis voor en met de Green Deal zorgt de sportsector op eigen wijze voor een draagvlak voor duurzaamheid.”

NOC*NSF: “GOLF LOOPT VOOROP”

“De sport heeft baat bij de Green Deal”, aldus **Richard Jacobs** van NOC*NSF, “omdat deze onder andere bijdraagt tot een betere leefomgeving van de mens.

Golf loopt met GEO en de Green Deal aanpak in dit proces voorop en dat is te danken aan het goede werk van de NGF en haar partners. Daar kunnen andere bonden veel van leren.”

PANELDISCUSSIE: “LUI GRAS BESTAAT NIET, LUIE GREENKEEPERS WEL”

Een kort rondje langs de vier hoofdrolspelers in golf leverde het inzicht op dat de sport het begrip duurzaamheid nog veel meer inhoud aan het geven is en dat de Green Deal een succes moet worden.

“Met onder andere het bieden van kennis moeten we een slag kunnen maken”, aldus **Pieter Aalders** van de DTRF. “In Scandinavië draagt elke golfer jaarlijks 50 cent af om onderzoek te doen in het

kader van duurzaamheid in relatie tot speelkwaliteit. Dan heb je elk jaar een goed bedrag te besteden.”

“Ik denk dat de leden van de NVG zich bewust zijn van de verantwoordelijk die zij dragen”, zei NVG-voorzitter **Tinus Vernooij**. “En dus ook dat het gestelde doel moet worden bereikt. Het is zaak om zélf aan de slag te gaan, in samenwerking met partners.”

“Het leeft bij onze achterban”, vertelde NGA-preses **John van Hoesen**. “Lui gras bestaat niet, lui greenkeepers wel. En dan heb ik het over mensen die te gemakkelijk chemische middelen gebruiken. We moeten op zoek naar alternatieven, terug naar de basis.”

NGF-President **Willem Zelsmann**: “Als het om duurzaamheid gaat, loopt golf in Nederland voorop, maar het kan en het moet nog beter. Zo veel mogelijk banen moeten zich GEO certificeren. Er is een absolute noodzaak voor goed onderhoud en goed gedrag. Het is daarbij belangrijk om van elkaar te leren en goede voorbeelden te delen.”

EMERITUS PROF. DR. IR. RUDY RABBINGE: “IN DUURZAAMHEID IS SLECHT BEGREPEN EIGENBELANG DE VERTRAGENDE FACTOR”

Golf staat voor de opdracht om tot een vergaande reductie van chemische gewasbestrijdingsmiddelen te komen. Dat is geen nieuw probleem, meent Emeritus Professor **Rudy Rabbinge** van Wageningen UR, die wereldwijd als een autoriteit op het gebied van onder andere duurzame ontwikkeling in de landbouw wordt beschouwd. Hij vertelde in een [video-interview](#) helder en inspirerend over het traject dat de landbouw heeft afgelegd.

“In de jaren vijftig en zestig”, aldus Rabbinge, “kwam men in de landbouw tot de ontdekking dat het gebruik van synthetische gewasbestrijdingsmiddelen niet goed was voor de natuur en de natuurontwikkeling.

In veel gevallen zijn ziekten en plagen het gevolg van mismanagement en ‘domme’ agronomie. In feite is er sprake van overdosering van plantenvoeding, waardoor er een te rijk gewas ontstaat. Daardoor kan de ontwikkeling van ziekten soms

juist worden bevorderd. Maar in andere gevallen ook door onderbemesting. Het is dus altijd noodzakelijk om dat op de goede wijze te doen. Dat kan op het moment dat je de kennis en de inzichten hebt, plus de tijd en de ruimte om zo goed mogelijke resultaten te boeken.

We hebben steeds meer kennis, waardoor we weten wat we in de tijd en de ruimte kunnen doen. We kunnen precies zien welke hulpmiddelen we kunnen inzetten via waterhuishouding of plantenvoeding.

We zijn in staat om preciezer, nauwkeuriger die bemesting in te zetten die noodzakelijk is om een zo hoog mogelijke efficiëntie te realiseren met een zo gering mogelijke inzet van hulpmiddelen.” Verder gaf Rabbinge duiding aan begrippen als less is more, tegen-intuïtief werken, trial-error vs. wetenschap en groeimodellen en het belang van studieclubs (delen van best management practices).

RIVM: “NU IS HET AAN DE BRANCHE OM DIT PROCES TOT EEN SUCCES TE MAKEN”

Het RIVM faciliteert in opdracht van het Ministerie van I&M bij het monitoren Green Deal Sportvelden. Dit instituut heeft veel ervaring met dit proces opgedaan in bijvoorbeeld de landbouw.

Martine Hoogsteen en **José Vos** [vertelden](#) onomwonden dat de monitoring van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen alleen goed kan verlopen als zo veel mogelijk banen en clubs hun data aanleveren. Immers, hoe groter de hoeveelheid data, hoe nauwkeuriger de resultaten zijn. Het RIVM heeft daartoe een programma ontwikkeld dat vrij eenvoudig in te vullen is. Nu is het aan de branche om dit proces tot een succes te maken: golf heeft het in eigen hand om een goede invulling aan de Green Deal te geven.

NGF AGRONOMIE: “BACK TO BASICS. LESS IS MORE.”

Vervolgens gaf **Niels Dokkuma** van de NGF eerst een [uitleenzetting](#) over welke best management practices er opgepakt moeten worden op alle niveaus om tot afname van chemisch bestrijdingsmiddelen gebruik te komen. Het gaat er hierbij om op elk beherend niveau concreet invulling te geven aan verschillende kernachtige vragen als oplossingsrichting. In het tweede gedeelte van

de presentatie gaf Niels verder duiding aan de denkmodellen van ‘Beheerkwaliteit als basis voor sportkwaliteit piramide’ en ‘Integrated Turfgrass Management’.

STRI: “GEEN SYMPTOOMBESTRIJDING”

Na de netwerklunch gaf **Richard Windows** van de STRI (Sports Turf Research Institute) een verdere [oplossingsrichting](#) voor hoe tot afname van chemische bestrijdingsmiddelen te komen, evenals het verhogen van de kwaliteit door omge-

vingsfactoren te optimaliseren voor de gewenste grassoorten. Deze factoren moeten gedurende dit proces in vier fasen op niveau worden gebracht, omdat men anders blijft hangen in symptoombestrijding.

STEFAN NILSSON: “LOW INPUT IS A KEY TO SUCCESSFUL MANAGEMENT”

Stefan Nilsson, Course Manager van Vallda Golf & Country Club uit Zweden, gaf vervolgens een inspirerende [presentatie](#) over hoe hij praktisch aan duurzaamheid werkt. Vanuit een overkoepelende visie van de club en vervolgens vertaald naar concrete doelstellingen, wordt er dagelijks naar duurzaam beheer geleefd en in de praktijk gebracht. Onafhankelijke deskundigheid is daarvoor essentieel. “Low input is not only an option but also a key to successful management, and

please remember the key!”

In zijn beheer werkt Stefan al meer dan een decennium met STERF's Precisie Bemestingsprincipe (vraaggestuurd bemesten). **Niels Dokkuma** gaf hier een eerste [grove schets](#) van. Belangrijk hierbij is tegen-intuïtief werken en vanuit de plant vraaggestuurd, heel laag gedoseerd en hoog frequent te bemesten. Ook hier geldt weer: back to basics en less is more.

5 MINUTEN INNOVATIEPITCHES: VAN SPREEUWEN TOT DE BODEM ALS BASIS

Om de afhankelijkheid van pesticidegebruik af te bouwen, is de sector gebaat bij onderzoek en

innovatie om tot nieuwe ideeën en inzichten, werkmethoden, processen, diensten en producten te komen. Na een [inleiding](#) van Niels Dokkuma gaven meerdere hoofdgreenkeepers en innoverende bedrijven in 5 minuten durende pitches inzicht in hun ontwikkelingen en ervaringen:

Pieter Aalders – [PhD promotieonderzoek lan Ouwerkerk aan Wageningen UR](#)

Rob Wilderom – [Green QC](#)

Koert Donkers – [Duurzaam Golfbaan Beheer](#)

Jan Garritsen – [Spreeuwen op de Edese GC](#)

Lambert Veenstra – [Video: Handboek Onderhoudskwaliteit Golfbanen](#)

Arthur Berends – [Precisiebeheer kort gras](#)

Koen Verhelst – [Bio-Management Programma](#)

Arwin Verschoor – [De bodem als basis](#)

TOM VAN 'T HEK: “ALS PEUTER LEREN LOPEN”

In een wervelende en inspirerende [dagafsluiting](#) gaf **Tom van 't Hek** de vele deelnemers stof tot nadenken mee. Hij beschreef onder andere het proces van leren lopen door peuters.

“De eerste paar weken gaat dit erg traag en met veel vallen en opstaan, waarna snel vooruitgang geboekt wordt. Maar stelt u zich voor dat u deze

periode niet doorgekomen was, dan zouden we hier allemaal kruipend heen zijn gekomen! Zo is het ook met innovatie.”

“U heeft nu als sector de uitgelezen kans het zelf te doen; pak die kans en boek resultaat! Want: waar geen wil is, is een wet!”

“Waar geen wil is, is een wet!”

ALLE PRESENTATIES

Video

LESSEN UIT DE LANDBOUW

Rudy Rabbinge

Presentatie

INTEGRATED TURFGRASS MANAGEMENT

Niels Dokkuma

Presentatie

MONITORING GREEN DEAL SPORTVELDEN

RIVM

Presentatie

THE DISTURBANCE THEORY

Richard Windows

Presentatie

SUSTAINABLE GREENKEEPING IN SCANDINAVIA

Stefan Nilsson

Presentatie

DE SCANDINA- VISCHE MANIER VAN BEMESTEN

Niels Dokkuma

5 minuten pitch

PROMOTIE- ONDERZOEK IAN

OUWERKERK

Pieter Aalders

5 minuten pitch

GREEN QC

Rob Wilderom

5 minuten pitch

DUURZAAM GOLFBAAN BEHEER

Koert Donkers

5 minuten pitch

SPREEUWEN OP DE EDESE GC

Jan Garritsen

5 minuten pitch

HANDBOEK ONDERHOUDS- KWALITEIT GOLFBANEN

Lambert Veenstra

Video

HANDBOEK ONDERHOUDS- KWALITEIT GOLFBANEN

5 minuten pitch

PRECISIE- BEHEER KORT GRAS

Arthur Berends

5 minuten pitch

BIO- MANAGEMENT PROGRAMMA

Koen Verhelst

5 minuten pitch

DE BODEM ALS BASIS

Arwin Verschoor

Presentatie

PERCEPTIE VERANDEREN, GRENZEN VERLEGGEN

Tom van 't Hek

TOT ZIENS!

Graag willen wij iedereen bedanken die een bijdrage heeft geleverd aan het tweede Nationaal Golf & Groen Symposium. Een bijzonder woord van dank gaat uit naar de sprekers, de locatie en u als deelnemer.

Wij hopen u allen volgend jaar te mogen begroeten bij de derde editie van het Nationaal Golf & Groen Symposium.

Organisatie Nationaal Golf & Groen Symposium 2015,

Koninklijke Nederlandse Golf Federatie
Nederlandse Vereniging van Golfaccommodaties
Nederlandse Greenkeeper Associatie
Dutch Turfgrass Research Foundation

WWW.NATIONAALGOLFENGROENSYMPOSIUM.NL